

A világ kimagasló embere

Prof. dr hab. Nellia Nichkalo – LUBLINI KATOLIKUS EGYETEM (KUL) STALOWA WOLA

Nellja Necskalo, professzor, doktor (hab.) – Ukrajna Nemzeti Pedagógiai Tudományok Akadémia. A Lembergi Ivano Franko Állami Egyetem végzőse, pedagógiai tudományok doktora (hab.) (1985). Kutatja a szakmai pedagógia elméletének és gyakorlatának problémáit, a pedevtológia, összehasonlító pedagógia és a munka pedagógiájának problémáit. Különös figyelmet fordít II. János Pál Szentatya örökségének tanulmányozására. Több mint 400 munka szerzője, ezekből – 150 jelent meg az utóbbi években. Két pedagógiai lap főszerkesztője és munkatárs-szerkesztője néhány tudományos módszertani kiadásnak. 1997-től mostanáig – Akadémikus-titkára az Ukrajna Nemzeti Pedagógiai Tudományok Akadémia szakmai képzés és felnőtt-képzés tagozatának.

A lengyel nép fia, II. János Pál pápa – a világ kimagasló embere. Ez a mély meggyőződésünk az ő számtalan, valóban egyedi filozófiai-pedagógiai műve tanulmányozása során alakult ki. Ehhez pedig még hozzá szeretném fűzni: a hitem százszorosan megerősödött, amikor 2005 őszén a lengyel kollégáktól különleges ajándékot kaptam: „II. János Pál. Nap nap után. A nagy főpap illusztrált naptára. 1978–2005”. Nagy szeretettel kiadott két óriási könyvben, 1327 oldalon dokumentáltan le van írva a római pápa működése. 104 külföldi utazása alatt meglátogatott minden földrészt, sok országban megfordult, melyek korábban „zártak” voltak az Egyház emberei előtt. A II. kötet utolsó oldalán egy megható plakát található a következő szöveggel: „Nem tudtunk itt tartani Téged ezen a világon, de soha nem engedünk el Téged a szíveinkből!!!” A szöveg mellé pedig egy nagy szív van odarajzolva.

27 éven keresztül ez az emelkedett lelkiületű és kultúrájú ember rombolta a sztereotípiákat, egységesítette az embereket az egész világon, függetlenül nemzetiségüktől, vallásuktól, szociális helyzetüktől. Az **Em-**

ber sokoldalú és mély megértése minden szükségletével és problémájával együtt, az állandó gondoskodás a **Család** és a **Haza** sorsáról és az **Emberiség** jövőjéről, egyesítve a nagy tudós-enciklopédista távlatos gondolkodásával, jó alapja lett az általa teremtetett szellemi kincsnek.

Meghatározva II. János Pál örökségét, nem szűnünk csodálni sokoldalúságát és egyúttal teljességét, törekvését eljutni a világ polgárainak különböző rétegeihez. Egyúttal mindenkinek szükséges felébreszteni magában a benső „én-t”, hatni a meggyőzések alakulására. Műveiben nagy lelki erő irányul az ember felemelésére, motivációjának felébresztésére, a felelősségre, mindenekelőtt magáért, tevékenysége eredményeiért. Ez pedig a személyes meggyőződésből növekszik. Igazi pedagógiai kincsnek számítanak II. János Pál pápa üzenetei a világ minden emberéhez, a különböző szociális közösségekhez – mondhatni mindenkire, aki él, tevékenykedik és jár ezen a földön.

Ez az egyedi jelenség az emberiség történetében, ez a felbecsülhetetlen kincs, melyet feltétlenül magunkkal kell venni a

XXI. század és a harmadik évezred nem könnyű életútjára. A bennük található eszmék, a nagy bölcs – a Szentatya által megalapozva, mindenekelőtt fontos szellemi forrás és módszertani alap a pedagógia, pszichológia, filozófia, szociológia és más tudományos ágazatok számára, amelyek tanulmányozzák az embert és az ő segítségére irányulnak. Egyúttal tanácsadói, módszertani feladatot teljesítenek a szülők és tanárok, iskolák és más oktatási-nevelői központok igazgatói, különböző típusú és tulajdoni formájú felsőoktatási intézmények rektorai és vezetői, valamint az államférfiak és politikusok részére.

„A párbeszéd emlékezete és identitása a századfordulón” – a Szentatya utolsó könyve. Olasz nyelven adták ki a Vatikánban és Milánóban, majd lengyelül Krakóban, valamint ukrán nyelven Lembergben. Szerintünk ez a kiadás egy valódi szellemi kincsestár! A könyvből az olvasó megismerheti egy nem átlagos ember gazdag belső világának mélységét, egy olyan emberét, aki életét szentelte az EMBER és az emberiség szolgálatára. A dialógus, mint gondolatainak fő formája, lehetőséget ad az olvasónak megérezni II. János Pál személyes reflexióit, lelkének gazdagságát, jószívűségét.

Nem lehet nem csodálni a Szentatya alkotói elgondolásának mélységét már a könyv alakulásának időszakában, tartalmának szerkezeti felépítésében. Az adott filozófiai-pedagógiai mű öt fejezetének tartalma egy bölcs ember sok évtized alatt megszenvedett és kikristályosodott gondolatai. Ez egy nagy ember végrendelete, az egész emberiségnek szóló szíves tanácsok, melyek nemcsak a mai korra, de a távoli jövőre is érvényesek. Az öt fejezet címe mintha a Szentatya eszével és szívével lennének kivésve:

„A GONOSZ HATÁRA”,

„SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG”,

„A HAZA ÉRTELMEZÉSE (HAZA – NEMZET – ÁLLAM)”;

„EURÓPA ÉRTELMEZÉSE (LENGYELORSZÁG – EURÓPA – EGYHÁZ),

„DEMOKRÁCIA:LEHETŐSÉGEK ÉS VESZÉLYEK”.

A Szentatya enciklopédikus történelmi-filozófiai, pedagógiai és pszichológiai tudása, átfogó értékeléseinek és teoretikusan megalapozott rendelkezéseinek általános emberi, nemzetközi és egyúttal jövőbe mutató jelentése van. „Az embernek a szabadságát a Teremtő mint ajándékot, és egyben mint feladatot adja. A szabadságon keresztül az ember hivatott elfogadni és megvalósítani a jóról szóló igazságot. Az igazi jót választva és megvalósítva a személyes és családi életben, a gazdasági és politikai körülményekben, a nemzeti és nemzetközi területen, az ember megvalósítja saját szabadságát a történelemben. Ez lehetővé teszi számára elkerülni vagy leküzdeni a lehetséges, történelem által tanúsított eltéréseket”.

Az adott filozófiai következtetésekkel II. János Pál figyelmezteti az emberiséget azokra a hibákra, melyekhez a szabadság problémájának elhanyagolása vezethet. Mint történelemtudós és filozófus bebizonyítja, mennyire fontos az emberi szabadság kérdése. Megalapozza a **szabadságban a jócselekedet** filozófiai-pedagógiai **eszméjét**. A szabadság és az igazság összefüggése elvének megbontása, az igyekezet függővé tenni azt magunktól, nagy kárhoz vezet az ember, a család, a társadalom és az egész emberiség életműködésében. A Szentatya hangsúlyozza, hogy ezt a morális kárt, ezeket a negatív következményeket, ennek méreteit lehetetlen előre látni. A szabadság elferdítése, meghamisítása, a vele való visszaélés és fedezés olyan reak-

ciót idéz elő, mely valamelyik totalitárius rendszer formájává válik. Érthető, hogy a fejlődés egy ilyen hamis koncepció alapján negatívan hat egész nemzedékek sorára, jelet hagy jövőjükön. „Ez az egyik formája a szabadság megsemmisítésének, minek eredményeit láttuk a XX. században, és nem csak ott” – ilyen igaz és tudományosan megalapozott a tudós-filozófus következtetése. Benne pedig egy komoly figyelmeztetés az emberiségnek a szabadság hibás értelmezésének és alkalmazásának lehetőségére a XXI. században.

Forduljunk a Szentatya adott filozófiai-pedagógiai műve csak egyik fejezetének állításaihoz: „Myśląc ojczyzna... (Ojczyzna – naród – państwo)” Tartalma az olyan kulcs- fogalmak lényegének sokoldalú értelmezésére és kifejtésére irányul, mint HAZA, HAZAFISÁG, NEMZET, TÖRTÉNELEM, NEMZET ÉS KULTÚRA.

A „haza” fogalmának megalapozásához a tudós tudományos megközelítést használ: az **etimológiához** és a **szemantológiához** (logikus szemantika) fordul. Filozófiai-pedagógiai gondolatait II. János Pál a kulcsszavak konkrét történelmi-filológiai elemzésével kezdi. Igen, a „haza”, „hon” szavak (latinul patria) összefüggésben vannak az „apa” (pater) fogalmával és valójával. Valamilyen értelemben a haza azonosul az örökséggel, vagyis a jó egészével, amit az elődeinktől kaptunk. Nagyon gyakran ebben a kontextusban használják a „szülőföld” kifejezést. Személyes tapasztalatból mindnyájan tudjuk, hogy milyen nagy szerepe van az anyáknak a szellemi örökség átadásában. Tehát a haza – örökség, és egyúttal – tulajdonosi helyzet, mely az adott örökséggel van meghatározva; ez vonatkozik a földre, a területre is. De még jobban jelentik a haza fogalmát az értékek és a szellemi tartalom, melyek a nemzet kultúráját alkotják.

Ezeket a gondolatokat a Szentatya 1980. június 2-án mondta el az UNESCO-ban. **„A kultúra jövőjének nevében” – ezt a címet adták annak a történelmi beszédnek. Akkor felhívta a figyelmet a vitathatatlan történelmi tényekre: amikor a lengyeleket még saját területeiktől is megfosztották, a nemzetet elpusztították, mégsem szenvedtek hiányt abban, amit az elődöktől kapott szellemi örökségnek nevezünk. Sőt, hozzáfűzhetjük, hogy csodálatos módon fejlődött.**

A Szentatya rámutat: Ebből látszik, hogy magának a hazának a fogalmában mély összefüggés található a szellemi és anyagi szempont, a kultúra és a területi egység között. A nemzettől erővel elvett terület bizonyos értelemben kérésre, sőt kiáltásra válik, mely magához a nemzeti szellemhez fordul. Akkor a nemzet „szelleme” magához tér, elkezd új életet élni és küzd földjeinek és jogainak visszaszolgáltatásáért. Norvid ezt rövid formában fejezte ki, azt mondván a múról: „A szépség azért létezik, hogy a munkához bővídjön, a munka pedig azért létezik, hogy feltámadjunk”.

II. János Pál hangsúlyozza: „Az eddig elmondottak a hazát illetően valamivel mélyebben magyarázzák a lengyel, és tágabb értelemben az európai kultúra úgynevezett keresztény gyökereinek jelentését. Amikor ezeket a szavakat használjuk, természetesen a kultúra történelmi gyökereire gondolunk, és ez helyénvaló, hiszen a kultúrának történelmi jellege van. Ezért ezeknek a gyökereknek a tanulmányozása párhuzamosan kell, hogy menjen a mi történelmünk tanulmányozásával, együtt a politikai történelemmel”.

Mély meglátások találhatók a Szentatya által megalapozott állításokban a hazafiság erkölcsi értékeit illetően. A Hazafiság fejezetben olvassuk: „Ha megkérdezzük, hol

keressük a hazafiságot a Tízparancsolatban, a válasz nem fog késlekedni: a negyedik parancsolatban kell keresni, mely arra kötelez, hogy tiszteljünk apánkat, anyánkat. Hiszen valóban, ezt az érzést a latin nyelv a pietas (tisztelet, de istenfélelem is) szóval fejezi ki, hangsúlyozva, hogy a tiszteletnek, mellyel szüleinknek tartozunk, vallásos kiterjedése van.”

A tudós, első látásra nagyon egyszerűen és hozzáférhetően fejt ki ennek a fontos fogalomnak a lényegét: „A hazafiság annak a mindennek, ami a hazát alkotja, a szeretetét jelenti: a történelmének, hagyományainak, nyelvének, sőt a tájainak is. Ez a szeretet kiterjed a honfitársak alkotásaira, szellemi gyümölcsseikre. Minden veszély, ami a haza ellen irányul, alkalmat ad ennek a szeretetnek a felülvizsgálatára”.

Ezt a következtetést II. János Pál történelmi tényeken illusztrálja: a katonák sírjai, akik Lengyelországért harcoltak a világ különböző frontjain, megszámlálhatatlan mennyiségben szét vannak szórva a haza határain belül és messze azokon túl. De ez bármelyik országra és nemzetre érvényes Európában és a világban – hangsúlyozza a Szentatya.

Minden szó, minden mondat, melyet II. János Pál pápa leírt a hazáról, mintha kőbe lenne vésve. Miért tűnik nekünk így? A válasz erre a szónoki kérdésre elég egyszerű: a Szentatya életét szentelte ennek az eszmének a szolgálatára. Saját gondolatait, eszméit, kutatásait a minden szinten reális cselekményre irányította. „A haza – minden polgár számára közös kincs, de ebben az értelemben nagy kötelesség is. A múlt és a nem is olyan régi történelem elemzése bőségesen dokumentálja azt a sokszor hősiességet, mellyel a lengyelek teljesíteni tudták ezt a kötelességet, amikor a haza legszentebb javait kellett megvédeni”.

Egyúttal rá kell mutatni, hogy II. János Pál nagyon jól ismerte az életet, a bonyolult problémákat, melyek annak különböző szakaszaiban merülnek fel. Ezért látta és értette az ellentmondásokat, illetve azok okait, melyek lehetővé tették bármely probléma reális és objektív értékelését a gyakorlatban – az egyes ember életműködésében és a családban csakúgy, mint állami szinten a társadalomban.

„Tehát a haza különleges fenomén. Úgy is lehet mondani, hogy ez az a fenomén, melynek szolgálatára fejlődtek és továbbra is fejlődnek a társadalmi struktúrák, kezdve az első törzsi hagyományoktól” – így a tudós következtetése. Egyúttal felteszi a kérdést: Nem érte el az emberiség társadalmi fejlődése végleges határát? A Szentatya kifejezi abbéli mély meggyőződését, hogy a család, a nemzet és a haza is olyan fogalmak maradnak valószínűleg, melyeket semmi sem tud helyettesíteni.

II. János Pál személyiségének sajátosságai mint tudósé, kimagasló pszichológusé világosan megfigyelhetők számtalan teológiai, filozófiai, történelmi, szociológiai, publicisztikai munkájában. Figyelmének középpontjában az ember áll: problémáival, szenvedéseivel és örömeivel együtt, az életútja során adódó akadályokkal és veszélyekkel. „Az ember emberré tétele”(Uczłowieczenie człowieka) – épp erre kell, hogy irányuljon a nevelés.

II. János Pál filozófiai-pedagógiai írásai-ban megalapozza azt a gondolatot, hogy az ember születése első percétől kezdve fokozatosan, mindegyik életszakaszában tanul embernek lenni. Ez a folyamat pedig szakadatlan. Mint pedagógus és pszichológus bizonyítja, hogy minden család és az egész emberiség jövője az ember nevelésétől függ.

A Szentatya mélyen értette a civilizáció veszélyeit és távlataiban látta a lehetséges

negatív folyamatokat a társadalmi fejlődésben, melyek a személyiség degradálását okozhatják. Negyed évszázaddal ez előtt (1983. június 11.) Gdynia városában olyan mély filozófiai állításokat mondott ki, melyek manapság szerfelett aktuálisak és fájdalmasak.

II. János Pál nem beszél a technológiai, ökológiai és egyéb veszélyekről, melyek a XX. század 80-as éveiben már nyilvánvalóak voltak. Nyugtalan az ember felületessége, civilizációs betegségei miatt, a személyiség olyan általános emberi tulajdonságainak elvesztése miatt, melyek nélkül az ember nem teljesítheti a földön saját különleges misszióját. A felszólítás: dolgozni a feltárásán annak a mélységnek, amely minden emberben ott van, és megnyitja az eszet és szívet – aktuális a világ minden embere számára.

Még egy veszély miatt volt nyugtalan a Szentatya. Az ember fejlődését veszélyeztető negatív hatásról van szó, melyet személyes függőségei, szenvedélyei idéznek elő, és melyek hosszabb ideje céltudatos támogatást élveznek. Ezzel a veszéllyel küzdeni kell. A legnagyobb veszélyek közé sorolta a Szentatya az élet értékének, érzékének észrevehető csökkenését. Erről aggodalommal beszélt Zamosc városában 1999. július 12-én. Mint lelki ember – pap, és mint olyan ember, akít magas morális-etikus képességek jellemeznek, II. János Pál elítélte azt a rosszat, melyhez a „civilizált halál” által ajánlott szabad szerelem, kicsapongás vezet. Hiszen az ilyen „civilizált szolgáltatások” az egyik legdrágább és legszentebb értéknek: a szeretetnek, az őszinte szerelem érzésének megsemmisítését okozzák.

II. János Pál szellemi örökségének, óriási filozófiai-pedagógiai alkotásának nagy jelentősége van a társadalom életműködé-

sének minden területén, mindenképp az oktatás rendszerében. A szabad piac globális és integrációs folyamatainak fejlődésének körülményei között az egész világon fokozódik majd a figyelem az ember lelki, morális-etikus, esztétikus, munka-gazdasági, fizikai nevelésére. Minden ember érzelmi szférájának fejlődése, a tetteiért, munkájának eredményeiért, családjának és Hazájának jelenéért és jövőjéért való kötelességtudat alakítása – ezek a mai nap fontos feladatai.

II. János Pál szellemi örökségére, pedagógiai, pszichológiai, filozófiai eszméire minden embernek, minden apának és anyának, minden oktatási és kulturális közegnek, minden társadalmi és állami szervezetnek szüksége van. Szerfelett szüksége van rájuk az államnak, és nem csak a Lengyel Köztársaságnak, de a világ minden országának is. Az egész emberiség jövője miatt van rájuk szükség.

REZÜMÉ

Az adott cikkben be van mutatva a II. János Pál pápa filozófiai, pedagógiai és pszichológiai gondolata az Ember szükségletéről és problémájáról a Szabadság kérdése, Család és a Haza sorsa és az Emberiség jövője ; a két könyvben megtalálhatók az ő meglátásai és hozzájárulásai az emberiség fejlődéséhez.

SUMMARY

The philosophic, pedagogical, psychological, thoughts of Ioan Paul II about the persons, their needings, the liberty question, the aim of the family and home and the future of the people and his own thought in spiritual development which are written in his own books are shown in this article .